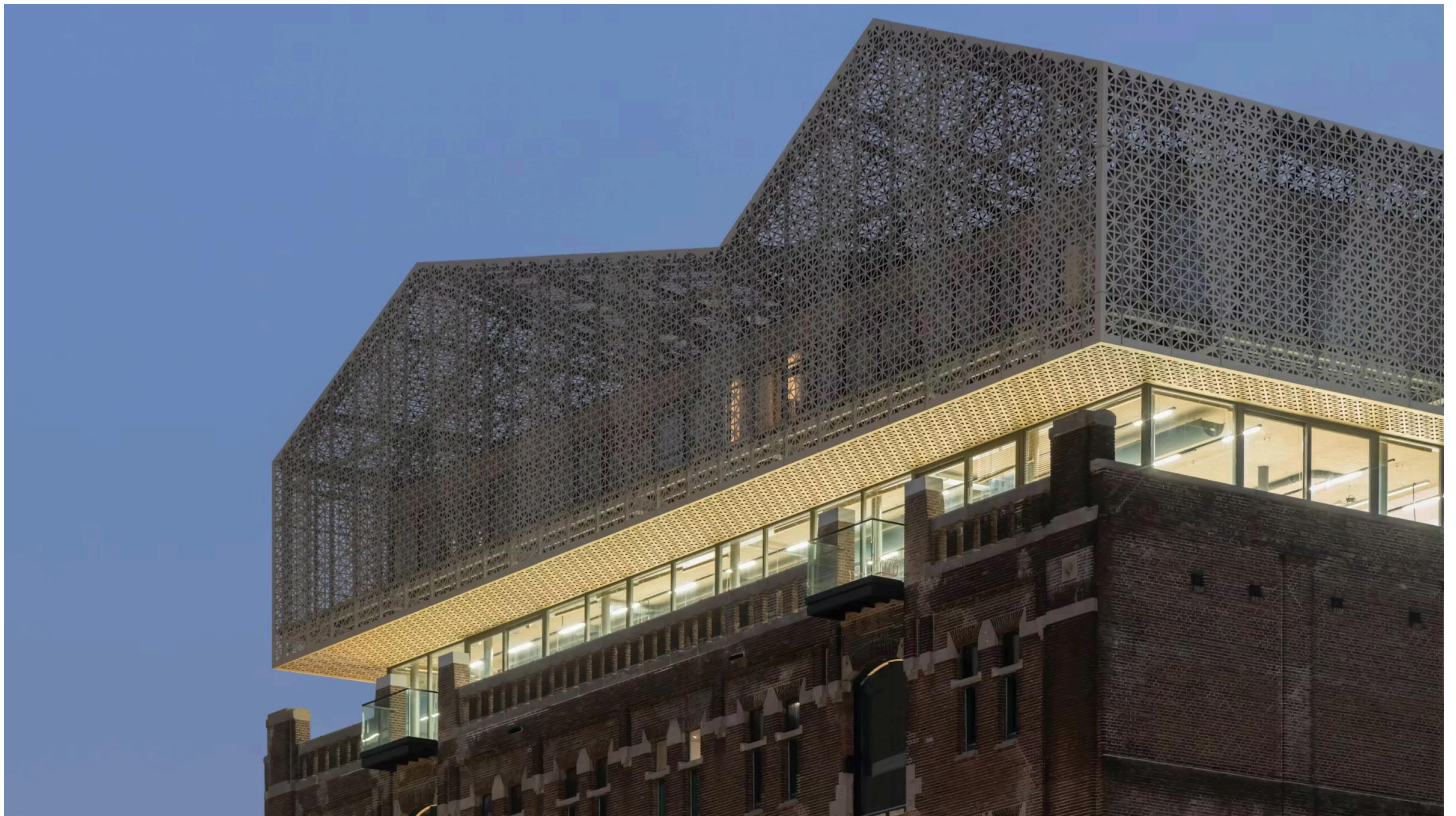

Pakhuis Santos in Rotterdam: een monument dat geen museum wilde zijn, maar het nu wel is

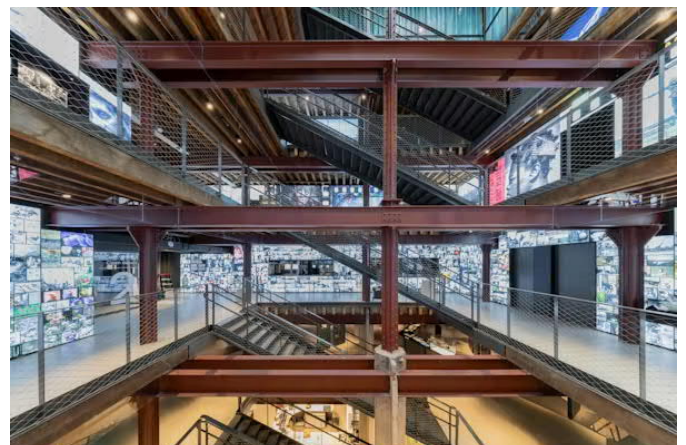
Tracy Metz | Gepubliceerd: om 06:00

Een pakhuis is per definitie geen museum. Het is gesloten, diep, zwaar en introvert. Toch opende vorige week het Nederlands Fotomuseum in Santos, een monumentaal koffie-entrepot uit 1902. Architectenbureau WDJArchitecten moest zijn ontwerp herzien toen een designwarenhuis plaatsmaakte voor een publieke culturele instelling - met alle spanningen van dien.

Pakhuis Santos is in 1902 nabij de Rotterdamse haven in de wijk Katendrecht gebouwd als opslagplaats van koffie uit de Braziliaanse havenstad Santos. In de jaren negentig raakte het zijn functie kwijt en stond het zeker twee decennia leeg. Een nieuwe Duitse eigenaar wilde er een designwarenhuis vestigen en nam daarvoor zo'n tien jaar geleden het Nederlandse bureau WDJArchitecten en het Hamburgse bureau Renner Hainke Wirth Zirn in de arm.

In 2023 werd alles weer anders: het warenhuis zag ervan af en het Nederlands Fotomuseum, dat sinds 2007 in het gebouw Las Palmas op Kop van Zuid had gezeten, kocht het pand met steun van de

Rotterdamse filantropische stichting Droom & Daad. Dezelfde architecten moesten snel aan de slag om hun ontwerp aan te passen.

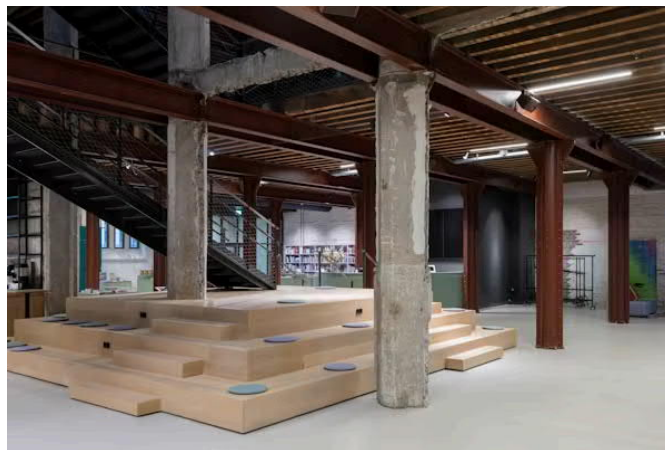
Zagen in een rijksmonument

Santos was in 2003 als rijksmonument aangemerkt, maar Monumentenzorg begreep ook de noodzaak om de verdiepingen toegankelijk te maken. Een van de belangrijkste ingrepen was dan ook het uitzagen van een vide voor een trappenhuis in het hart van het gebouw. Daarbij zijn de vloeren niet recht afgezaagd, maar ze verschuiven naar het oosten toe. Net als de trappen die niet recht boven elkaar zijn gezet maar steeds een stukje verspringen. Het valt amper op maar het geeft het interieur van het pakhuys met zijn lage verdiepingen toch een ruimer gevoel.

Er was wel wat voor nodig om van een warenhuis een museum te maken. Zo is er op de begane grond geen foodcourt gekomen, maar publieke voorzieningen als de informatiebalie, de museumwinkel, het café en een mooie bibliotheek met boeken tot aan het plafond. Die wordt afgescheiden door een hoge glazen wand in eikenhouten lijsten, die aan de onderkanten uitlopen in bankjes.

En op de bakstenen muur aan de overkant wordt een film geprojecteerd die in opdracht van het museum is gemaakt. In de kelder is een donkere kamer toegevoegd en op de tweede en derde verdiepingen de depots met luchtsluizen. Op de eerste verdieping waar nu de Eregalerij staat, naar ontwerp van Caspar Conijn en Kim de Regt, moest het daglicht worden geweerd door folie op de ramen en door de laaddeuren dicht te zetten.

Op de begane grond is er één onderdeel dat nog teruggrijpt op het warenhuisplan. Dat zijn de houten tribunes rondom de aanlanding van de trap. Toen was het idee dat mensen vanaf hier naar events zouden kijken. Nu ligt het tamelijk plompverloren in de ruimte en mogelijk zelfs als obstakel voor de mensen die de trap op- en aflopen.

Beeld Iwan Baan

Er zijn nog elementen die aan het pakhuys herinneren zoals het gebouw is. Op de begane grond tegen de achtergevel staan nog een restant van een houten trappenhuis en het half verhoogde houten 'baaskantoortje' waar de lonen werden uitbetaald.

Het pakhuys was toen ook in tweeën gesneden door een betonnen muur die het entrepot (voor nog niet ingeklaarde goederen) scheidde van het depot (voor wel ingeklaarde goederen). De muur is op een travee na gesloopt. De meeste waren al gesloopt maar niet afgewerkt, de rafelranden en de bewapening zich nog zichtbaar. Karin Wolf van WDJArchitecten: 'Wij willen deze sporen van de geschiedenis graag zichtbaar houden.'

"Wij willen de sporen van de geschiedenis graag zichtbaar houden"

— Karin Wolf, WDJArchitecten

Depots tussen de eregalerij en de tentoonstellingszalen

De eerste verdieping bevat de eregalerij van de Nederlandse fotografie, de tentoonstellingszalen bevinden zich op de vierde en de vijfde verdieping. Daartussen staan de depots. Hier zijn op maat gemaakte geklimatiseerde ruimten gemaakt als een 'doos in een doos', met temperaturen van 4, 12 en 19 graden Celsius, en met luchtsluizen ervoor. De koeltechniek is nieuw en veel efficiënter – dus ook zuiniger – dan in het vorige gebouw.

Het museum bezit 6,5 miljoen objecten, en verwacht dat het er in 2028 maar liefst 7,8 miljoen zijn. Behalve foto's zijn dat negatieven, dia's en objecten als camera's, projectoren, boeken, dozen met omschrijvingen als 'jazz' en 'bloembollen', en mooi vormgegeven doosjes met fotomateriaal als 'Agfa Trockenplatter'.

Beeld Iwan Baan

Grote ruiten bieden een inkijkje in de depots en op mini-tentoonstellingen van objecten en nieuwe aanwinsten, zoals een grote strandfoto van Rineke Dijkstra. 'Voor het museum heeft de vide een grote meerwaarde', zegt Wolf, 'maar voor de depots was het lastig, die moesten er als een soort donut omheen worden geplaatst.'

Toegankelijk en eigentijds

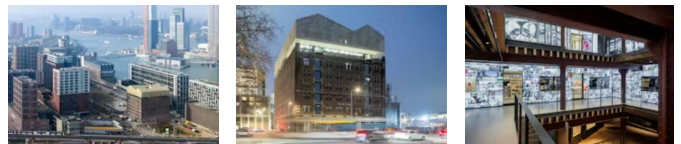
De begane grond heeft deuren aan de straatkant gekregen en is een gastvrije open ruimte geworden met balie, café, winkel en op de bakstenen muur de projectie van een film die in opdracht van het museum is gemaakt. De mooie bibliotheek met boeken tot aan het plafond wordt afgescheiden door een hoge glazen wand in eikenhouten lijsten, die aan de onderkanten uitlopen in bankjes.

De architecten hebben Santos ook opgetopt met een zesde verdieping voor kantoor en restaurant, en een zevende verdieping met zestien short-stay-appartementen, die al voor het warenhuis waren gepland. Over die bovenverdieping hebben ze een luchtige kap geplaatst van gevouwen en

geperforeerde aluminium met asymmetrische punten in het dak. Hiermee is Santos ook aan de buitenkant tot een gebouw van deze tijd gemaakt.

Beeld Iwan Baan

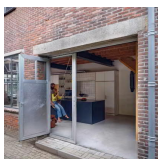

Tracy Metz

Meer projecten

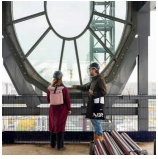

Het eerste huis van Oscar de Blanken: van leegstaande bollenschuur midden in het dorp tot ruime gezinswoning

16 gebouwen om naar uit te kijken in 2026

Onder de motorkap van een monument: de radicale vernieuwing van Coolsingel 93

Dankzij Bovenbouw en David Kohn herleeft het Hasseltse (BE) begijnhof als architectuurschool en stadspark

